

18. desember 2008

Makroøkonomiens grunnlag

Finanskrisen kom overraskende. Hvorfor?

Mens finanskrisen og dens videre manifestasjoner i realøkonomien ruller frem over hele verden hører vi stadige uttalelser fra økonomer om at INGEN kunne forutse det som nå skjer. Vi må tro dem på ordet, men forholdet reiser spørsmål om de makroøkonomiske modellenes natur.

Alle de vesentlige forhold som nå fremholdes som årsaker til krisen har vært fyldig omtalt i god tid på forhånd. Eksempelvis har lesere av Economist blitt holdt underrettet i flere år om utviklingen av boliglånsmarkedet i USA. Lån ble gitt til kunder uten betalingsevne, basert på oppgjør gjennom nye lån mot sikkerhet i økende boligverdi pga prisstigning. Andre kunder fikk belåne verdistigningen for boligen for forbruksformål. Spørsmålet var hele tiden hva som ville skje når boligprisene en gang sluttet å stige. Eventuelt ville falle? Likeledes har respekterte kommentatorer påpekt ustabiliteten som lå bygget inn den stadig høyere lånefinansieringen av investeringer (jf. Terra-kommunene), og ugjennomsiktigheten spesielt med hensyn til risiko i de mangfoldige nye "finansielle instrumentene". Det har ikke manglet på sakkyndige "bekymringsmeldinger".

Øyensynlig har ingen av disse forhold funnet veien til de forskjellige makroøkonomiske simuleringsmodellene som benyttes til støtte for den offentlige pengepolitikken og bredere finanspolitikken i velorganiserte land. Sett med en ingeniørs øyne er dette forbausende. Ingeniørene bruker også modeller. Bruken er ofte nettopp å undersøke nye konstruksjoners oppførsel under tenkbare, men ikke nødvendigvis erfarte påkjenninger. Modellenes verdi ligger i deres evne til å forutbestemme det ikke erfarte, og det er slike undersøkelser som er kjernen i alle vurderinger av risiko og sikkerhet. Naturligvis vil modellenes gyldighet begrenses av metodegrunnlaget, men med systematisk forskning i bakgrunnen går dette stort sett bra. Katastrofer som skyldes konstruksjonsfeil forekommer, men de er sjeldne og gjerne isolerte tilfeller.

I lys av det som nå skjer i økonomien ville det være svært interessant å få et innblikk i de makroøkonomiske modellenes natur, og hva slags undersøkelser av alternative utviklinger (scenarier) de brukes for. Vi vet at de kan brukes til å forklare historiske forløp, og til å predikere mindre avvik under generelt stabile forutsetninger, som f.eks. virkningen av et lønnsoppgjør eller en endring av en valutakurs. Men hva med større endringer i de kritiske forutsetningene? Blir slike muligheter i det hele tatt studert? Står vi overfor grunnleggende begrensninger i metodene? - eller mangel på realistisk bredde i de løpende undersøkelsene? – eller er problemet å få gehør for

uvelkomne tiltak så lenge krisen ikke er åpenbar? Makroøkonomene har ordet!

J